

Сталий розвиток підприємства в поточному періоді слід розглядати як його здатність до здійснення економічної діяльності в кожен окремий момент часу в умовах невизначеності впливів зовнішнього середовища, які порушують нормальне функціонування і розвиток підприємства.

Динамічний сталий розвиток підприємства характеризує вже сам процес розвитку підприємства, постійність і безперервність його змін в напрямку вдосконалення з метою переходу підприємства на якісно новий рівень діяльності. Відмінною особливістю динамічного сталого розвитку підприємства є те, що на кожному етапі розвитку відбувається «закріплення» якісних змін, поліпшень на основі циклічного відтворення постійної системи функцій підприємства, що складає зміст процесу його функціонування.

Основні принципи сталого розвитку підприємства

Принцип	Характеристика
Принцип системності	Під час формування механізму стійкого розвитку підприємства необхідно розглядати об'єкт на суб'єкт управління як єдине ціле. В такому разі кожний структурний підрозділ підприємства необхідно розглядати як систему, що також має свої складові елементи.
Принцип цілепокладання	Полягає у визначенні напряму розвитку підприємства в деякій перспективі. Цілепокладання – це якісне визначення мети і тому потребує конкретизації для того, щоб була можливість передати установки мети функціональним елементам системи.
Принцип компетентності	Цей принцип означає, що формування механізму стійкого розвитку повинне охоплювати усі сфери діяльності керованого об'єкта, тобто воно повинне реалізовувати усі функції управління і стадії життєвого циклу виготовлення та експлуатації продукції, що випускається керованим об'єктом.
Принцип ієрархічності	Означає, що організаційна структура у формованому механізмі має бути багаторівневою з делегуванням певних повноважень прийняття управлінських рішень відповідним структурним підрозділам формованої організаційної структури управління.
Принцип зворотного зв'язку	Цей принцип означає, що необхідна організація постійного і своєчасного надходження інформації в систему керування про стан керованого об'єкта.

До економічних проблем розвитку підприємств віднесемо такі:

незбалансованість структури виробництв;

високий рівень зношеності основних засобів;

недостатня адаптація організації підприємств до сучасних ринкових умов;

незадоволення потреб міжгалузевої кооперації;
низькі темпи технологічного оновлення виробництв;

руйнування системи відтворення виробничого потенціалу, високотехнологічних виробництв;
зростання залежності діяльності підприємств від зовнішнього ринку та ін.

Соціальна складова сталого розвитку підприємства спрямована на поліпшення умов життя населення, збереження стабільності соціальних і культурних систем, у межах яких функціонує підприємство. На основі результатів досліджень виділено такі соціальні проблеми сталого розвитку підприємств:

втрата кваліфікованого персоналу;

проблеми створення робочих місць;

низька вартість робочої сили; низький рівень соціальних витрат;

зменшення стимулюючої ролі заробітної плати; недовіра системи профорієнтації молоді на потреби ринку праці, падіння престижності окремих професій; низький рівень інвестування об'єктів соціальної інфраструктури та ін.

Результати економічного і соціального розвитку підприємства мають бути оцінені з урахуванням екологічних наслідків. Відмітимо, що екологічна безпека підприємств значною мірою визначається їх технічним і технологічним переоснащенням, що сприяє зменшенню забрудненості навколишнього середовища. Серед екологічних проблем розвитку виділимо такі:

екологічна недосконалість технологій; нераціональне використання природних ресурсів;

низький рівень екологічної безпеки іноземних інновацій (реалізація в Україні екологічно брудних технологій);

завдання збитків довкіллю і здоров'ю громадян та ін.

Характерними рисами або факторами сталого розвитку підприємства чи організації є: фінансова стабільність і позитивна динаміка у прибутковості; наявність замовників, клієнтів чи споживачів продукції або послуг, тобто джерела доходів підприємства; комфортність праці, компетентність, соціальна захищеність у забезпеченні персоналу – тобто фактори, які створюють конкурентні переваги в результативності праці персоналу; позитивний вплив результатів діяльності на суспільну свідомість з точки зору охорони навколишнього середовища і споживання енергетичних ресурсів; позитивна оцінка діяльності підприємства суспільством, персоналом і партнерами у бізнесі. Індикатори повинні використовуватися як інструменти оцінювання економіко-екологічних результатів попередніх управлінських рішень щодо розвитку господарської діяльності та попередження помилкових майбутніх рішень при контролі ступеня досягнення встановлених цілей розвитку.

Перша група чинників, що забезпечуватимуть сталість розвитку, є зменшення та скасування політики експлуатації природних, трудових та інших ресурсів нашої держави розвиненішими країнами.

Друга група чинників пов'язана з розвитком високотехнологічних виробництв.

Третя група чинників, які сьогодні набувають особливої актуальності, є політичні, що відбивають позицію країни на міжнародній арені та впливають на членство держави у різних економічних та політичних організаціях. Нормативне забезпечення гарантій та критеріїв збереження екологічної системи є четвертим чинником, що впливає на відновлення довкілля.

Вплив внутрішніх і зовнішніх факторів(соціальних, екологічних, економічних та інституційних) на сталий розвиток підприємства

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
<p>Загальноекономічні:</p> <ul style="list-style-type: none">– зростання обсягу національного доходу;– зниження рівня інфляції;– стабільність податкової системи;– зростання реальних доходів населення;– зниження рівня безробіття.	<p>Операційні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none">– ефективний маркетинг;– ефективна структура поточних витрат;– високий рівень використання основних засобів;– достатній рівень страхових запасів;– диверсифікований асортимент продукції.
<p>Ринкові фактори:</p> <ul style="list-style-type: none">– зростання ємкості внутрішнього ринку;– зростання попиту;– зростання активності фондового ринку;– стабільність валютного ринку.	<p>Інвестиційні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none">– ефективний фондовий портфель;– раціональне використання інвестиційних ресурсів;– досягнення запланованих обсягів прибутку;– ефективний інвестиційний менеджмент.
<p>Інші фактори:</p> <ul style="list-style-type: none">– політична стабільність;– позитивні демографічні тенденції.	<p>Фінансові фактори:</p> <ul style="list-style-type: none">– ефективна фінансова стратегія;– ліквідна структура активів;– зростання рентабельності власного капіталу;

Складові сталого розвитку інноваційно-орієнтованого підприємства

- Основними інноваційними напрямками забезпечення сталого розвитку підприємств є:
- 1)техніко-технологічний напрямок;
- 2)організаційно-управлінський напрямок;
- 3)економічний напрямок;
- 4)соціальний напрямок.

Техніко-технологічний напрямок передбачає зростання частки інноваційних технологій для якісного виконання робіт та проведення оновлення технічної підприємств.

Важливим об'єктом підвищення технічного рівня підприємств виступає їх технологічна складова, формування якої має здійснюватися відповідно до досягнень науково-технічного прогресу та вимог споживчого ринку. Запровадження новітніх технологій дозволяє знизити операційні витрати, підвищити продуктивність, та забезпечити екологічність виробничого процесу.

Організаційно-управлінський напрямок сталого розвитку інноваційно-орієнтованих підприємств зосереджується на пошуку нових форм співпраці в процесі реалізації масштабних бізнес-проектів, диверсифікації діяльності та запровадженні нових підходів до управління їх діяльністю.

В межах даного напрямку необхідно розвивати різні форми кооперації та формування тривалих виробничих зв'язків між підприємствами. Мотивуючим фактором для підприємств інтегруватися у подібні структури виступає можливість активізації інноваційної складової їх розвитку, сприяння у розробці новітніх технологій, якісних матеріалів, досконалих конструкторських рішень на основі наукових досягнень у фундаментальних і прикладних дослідженнях, організаційної підтримки впровадження та поширення інновацій у виробничому процесі.

Важливим організаційним напрямом запровадження інноваційної моделі сталого розвитку підприємств виступає диверсифікація його діяльності. Наприклад, одним із перспективним інноваційним напрямком на сьогодні виступає екологічне будівництво або “зелене будівництво” – підхід до проектування, облаштування та утримання будівель з метою скорочення негативного впливу на навколишнє середовище і підвищення добробуту населення. «Зелене» будівництво має декілька переваг у забезпеченні тривалого інноваційного розвитку, оскільки передбачає створення такого місця існування, яке здатне задовольнити сучасні вимоги з урахуванням потреб наступних поколінь, передбачаючи гармонійне існування екологічної, економічної та соціальної складової суспільного життя.

Перспективний видом організаційних нововведень у сфері управління підприємствами виступає аутсорсинг як потужний інструмент підтримки ефективності бізнесу та підвищення гнучкості його організаційної структури. Застосування аутсорсингу передбачає делегування на договірних засадах окремих бізнес-процесів зовнішнім виконавцям, які спеціалізуються у відповідних сферах діяльності, в результаті чого підприємство концентрує свої ресурси на здійсненні тих операцій, які формують його ключові компетенції на ринку, та активно реалізовує інноваційну модель розвитку.

Результативність використання аутсорсингу в системі управління підприємством проявляється у підвищенні якості виконання робіт, скороченні операційних витрати за рахунок спеціалізації, забезпеченні оперативності прийняття рішень, розподілі ризиків між усіма учасниками, які залучені до процесу будівництва, запровадженні більш ефективних форм дистанційного співробітництва.

Разом з тим, незважаючи на переваги такої співпраці, підприємство несе повну відповідальність за кінцеві результати своєї діяльності, тому особлива увагу приділяється встановленню меж самостійності підприємства в управлінні власними справами та підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу. Такий підхід вимагає проведення трансформації підходів до управління підприємством та перерозподілу ресурсів (обладнання, транспортні засоби, кадри, фінанси) на користь тих бізнес-процесів, які беруть безпосередню участь у створенні кінцевої продукції, а не здійснюють обслуговування виробничого процесу або його матеріально-технічного забезпечення.

Економічний напрямок забезпечення сталого розвитку передбачає розробку фінансової стратегії для інвестиційного забезпечення реалізації інноваційних проектів та пошук джерел формування капіталу.

Необхідність створення умов для впровадження новітніх розробок, спонукають підприємства до диференціації джерел фінансування, віддаючи перевагу залученню коштів на довгостроковій основі, та формування оптимальної структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості (ціни). Такий підхід дозволить оптимізувати фінансові потоки підприємства.

Обов'язковою умовою ефективного управління джерелами фінансування діяльності підприємств є комплексне виконання фінансової стратегії, реалізація якої передбачає розрахунок загальної потреби в капіталі за усіма видами проектів, що входять до складу інвестиційного портфелю, із визначенням конкретних джерел його залучення та напрямів використання.

На практиці відомі три види стратегії фінансування :

- консервативна стратегія, передбачає максимізацію власного оборотного капіталу та скорочення короткострокових зобов'язань. Така стратегія ефективна тоді, коли посилюються інфляційні процеси в економіці та здешевлюються довгострокові кредити. Вона дозволить підтримувати ліквідність на належному рівні, хоча передбачає збільшення витрат на обслуговування кредитів;

- агресивна стратегія передбачає підтримку відповідності між поточними активами та поточними зобов'язаннями підприємства. Вона передбачає дотримання оптимальної структури капіталу, низькі витрати на обслуговування хоча ризик втрати ліквідності досить високий;

- гнучка стратегія є найризикованішою і передбачає максимізацію доходів від залучення усіх видів фінансових ресурсів. Ефективність використання певного джерела визначається лише на поточний момент з врахуванням потреб у його залученні та перспектив зростання вартості.

Вибір конкретних форм реалізації фінансової стратегії залежить від цілей та масштабів інноваційних розробок, структури капіталу, стадії кон'юнктури інвестиційного ринку, типу інвестора та його схильності до ризиків.

Соціальний напрямок забезпечення сталого розвитку інноваційно-орієнтованих підприємств зосереджений на формування інтелектуального потенціалу та створення умов для його відтворення, розвитку та збереження.

Забезпечення потреб підприємств висококваліфікованими кадрами інноваційного типу, здатних генерувати нові ідеї та практично втілювати їх у конкретних продуктах, вимагає вкладення капіталу на підготовку персоналу, підвищення їх кваліфікації та мотивації новаторської діяльності.

Управління людським капіталом на засадах інвестування здійснюється на основі трьох взаємопов'язаних підсистем

1. Формування людського капіталу, яке передбачає визначення критерії набору кваліфікованого складу персоналу, закріплення професійних здібностей працівників, необхідних для виконання трудових функцій, забезпечення його якісного розвитку та екстенсивного відтворення трудових ресурсів.

2. Комерціалізація людського капіталу підприємства, яка включає управління ефективністю його використання, відтворення та нарощення, стимулювання продуктивності праці, забезпечення безперервного навчання.

3. Управління кадровими резервами, основна мета якого полягає у безперебійному забезпеченні кваліфікованими працівниками та зменшенні залежності виробничого процесу від плинності кадрів.

Інвестуючи у власний персонал, підприємства сприяють нагромадженню інтелектуального капіталу відповідно до виробничих потреб, підвищенню його якісного рівня та створенню сприятливих умов для належного використання у практичній діяльності, тим самим закладаючи основу конкурентоспроможності кінцевої продукції. Слід зазначити, що інвестування у людський капітал завжди є довгостроковим процесом, тому ефект від нього формується поступово і визначається волею людини як носія інтелектуальних цінностей, її індивідуальними інтересами та світоглядом, зацікавленістю у результатах праці, існуючою системою мотивації творчої діяльності, загальним рівнем культури.

Соціальний напрямок виступає об'єднуючим елементом формування засад сталого розвитку підприємства – через використання інтелектуального капіталу він забезпечує економічне зростання, в той же час діяльність людини здійснює суттєвий вплив на стан навколишнього середовища та визначає тип суспільної поведінки до вирішення екологічних проблем.